

Н. О. Стребіж

*магістрантка кафедри графічного дизайну та мистецтва книги
Українська академія друкарства
м. Львів, Україна*

Н. Й. Дядюх-Богатько

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри графічного дизайну та мистецтва книги
Українська академія друкарства
м. Львів, Україна*

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ КІНЕТИЧНОЇ ТИПОГРАФІКИ У СТУДЕНТСЬКИХ РОБОТАХ КАФЕДРИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ТА МИСТЕЦТВА КНИГИ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ДРУКАРСТВА

***Анотація.** Шрифти та типографіка є одними з форм графіки, що часто використовуються під час комунікативного процесу в дизайні за допомогою цифрових технологій. Рух та анімація є найбільш ефективними способами захоплення уваги глядача. Однак кінетична типографіка досі є мало вивченою галуззю цифрового мистецтва, тому її потрібно дослідити більш детально. Вивчення ключових аспектів інтерактивних шрифтів покращить якість сучасного цифрового мистецтва та сприятиме підвищенню рівня розуміння дизайну.*

***Ключові слова:** типографіка, шрифт, анімація, інтерактивні шрифти, кінетична типографіка.*

Аудіовізуальна передача інформації відрізняється від статичного способу. У статичному зображенні дизайн проектується згідно з правилами ієрархії та законами композиції (правило третини тощо).

Аудіовізуальний твір являє собою послідовність кадрів, на котрих змінюється положення рухомого об'єкта відповідно до авторського задуму. На відміну від статичного зображення, аудіовізуальний твір здатен передати декілька візуальних композицій. Окрім того, композиція може змінюватися через рух окремих її елементів. Це дає можливість автору глибше розкрити ідею та поєднати поняття за допомогою асоціацій.

У аудіовізуальних творах, в т.ч. відео чи анімації, увага концентрується на рухомих елементах, не обов'язково виділених режисером за масштабом чи кольором. Око глядача захоплює рухомий об'єкт та фокусує зір на ньому, доки рух не припиниться або не стане однотипним та нецікавим.

З огляду на це рухомий об'єкт, на якому робиться акцент, не завжди виділяється оформленням. Дизайнер має можливість проектувати зміст та художній задум, використовуючи не тільки прийоми створення композиції зображення, але і прийоми створення аудіовізуального твору, синхронізуючи звуковий супровід із рухомою композицією.

Аудіовізуальний твір має різноманітні види, такі як відеозйомка, стоп-моушн, покадрова анімація, інтерактивний текст. Усі зазначені види підпорядковані загальним правилам створення аудіовізуального твору. Проте кожний вид має свої особливості. Інтерактивний текст, на відміну від інших видів, передає кілька видів інформації. Вигляд та оформлення тексту передається через візуальну інформацію. Літери, які є символами звуків, утворюючи слова, передають зміст думки, що розкривається у слові чи фразі.

У анімації тексту важливу роль відіграє читабельність кожного слова чи фрази. Можливість прочитати текст є важливим фактором у розробці професійного графічного дизайну. Важливого значення цей фактор набуває у розробці моушн-дизайну.

Читабельність тексту досягається не тільки завдяки вдало підбраному шрифту та форматуванню, але і завдяки грамотно підбраному таймінгу. Таймінг (від англ. "time" – «час») – важлива складова частина аудіовізуального мистецтва, оскільки анімація працює у чотиривимірному просторі, захоплюючи, окрім векторних осей, також і час.

На практиці таймінг повинен відповідати кількості інформації. Коротші слова можуть рухатися швидше, довгі слова чи фрази необхідно перевіряти на зручність читання, якщо за авторським задумом текст повинен доносити до глядача думку, а не бути візуальним елементом текстури на задньому фоні.

Ми проаналізували анімаційні ролики та розкадровки (Рис. 1), створені студентами кафедри графічного дизайну та мистецтва книги Української академії друкарства, а також використовувані студентами референси із метою дослідження художнього етапу кінетичної типографіки.

Рис. 1. Студентська робота Бардін Ірини (2014 р.)

Ми виявили, що 66,7% шрифтів, використаних студентами у відеороликах, належать до гротескної групи шрифтів. Такі шрифти легко зчитуються з електронних носіїв за рахунок низької контрастності та відсутності засічок. А. Королькова наголошує: «Варто зазначити, що під час роботи з мультимедіа дуже важливо враховувати різницю масштабів на екрані та папері. Під час проєктування зображення за допомогою комп'ютера потрібно враховувати, що розмір зображення на екрані, як правило, відрізняється від реального розміру предмета, адже вони перебувають на різній відстані від очей. З огляду на це часто надрукований текст може виявлятися надто великим чи малим, а лінії можуть здаватися надто жирними або ж затонкими» [1, с. 145]. Кольорова гама самого тексту аналізованих нами робіт була переважно монохромною або із використанням яскравого червоного кольору.

Ми дотримуємось думки, що «для проєктування шрифтового рішення дизайнер має враховувати параметри, які є в кожному окремому випадку незмінними. Сприйняття інформації з екрану є набагато складнішим процесом, ніж сприйняття інформації з аркуша паперу, тому дуже важливо використовувати різноманітні прийоми структурування тексту» [2, с. 30]. Якщо для сприйняття шрифту на папері важливими є фізичні якості паперу, то для напису на екрані визначальною є ілюзія глибини шрифту на моніторі. Наголосимо, що напис можливо перетворити на площину чи простір за допомогою композиційних прийомів. Але важливо ці зміни робити свідомо задля втілення кінцевої мети. Погоджуємось із думкою, що для правильного вибору необхідного шрифту на моніторі, як і на папері, важливими є такі деталі: 1) тональне насичення; 2) контраст; 3) тематичне наповнення (історична епоха, національне джерело); 4) комплектація шрифту (наскільки укомплектований той чи інший шрифт накресленнями та РІ-фонтами, тобто додатковими символами, що є важливими для технічної та науково-популярної літератури) [2, с. 30]. Зазначимо, що дотримання послідовності при цьому не є обов'язковим.

Шрифтові композиції складаються лише із тексту та не включають ілюстративних об'єктів, таких як фотографії, малюнки чи прості графічні елементи. Звісно, для створення дизайну авторський задум може об'єднувати ілюстрації з текстом. Але це не означає, що шрифтова композиція не є самодостатньою або не потребує обов'язкового доповнення декоративними елементами.

Шрифтові композиції можуть складатися із текстових блоків, окремих фраз чи висловів або із окремих слів чи поєднання усього перерахованого. Текстові блоки, набрані кеглем малого числового значення, можуть сприйматися як текстурні плями. Шрифтова композиція створюється за допомогою дотримання основ композиції для досягнення потрібного автору візуального ефекту.

Текст залежно від задуму може легко читатися, важко читатися або бути нечитабельним. Текстова композиція може утворювати оптичні ілюзії, бути оформленою у певну візуальну форму, що асоціюється із певним явищем, об'єктом чи поняттям. Простий приклад – це портрет, створений виключно із тексту.

Важливим фактором у творенні шрифтових композицій є контрастність текстових блоків. Шрифти відрізняються за товщиною та накресленням. Товщина головного штриха літери є базовим параметром, від якого залежить візуальне насичення усєї гарнітури, оскільки шрифт складається із постійного повтору модульних елементів. Для створення цікавої композиції важливим є принцип контрастності. За допомогою контрастних елементів (поєднання протилежних за ознаками об'єктів) створюється просторовість зображення. Цей принцип використовується митцями не тільки художньо-образної галузі.

Щоб справити глибоке враження на глядача за допомогою динамічного діапазону, переходу від менш контрастних сполучень, які завдяки оптичній ілюзії здаються дальніми у просторовій перспективі, до більш контрастних сполучень, які можна назвати переднім планом і на яких концентрується увага, автори підбирають шрифти світлого чи звичайного накреслення у поєднанні із «важкими» шрифтами товстого накреслення.

Контрастною парою шрифтів у композиції можуть бути не лише тонкі та товсті шрифти. Можуть використовуватися поєднання шрифтів гротескної групи та антиквенної групи, а також шрифтів із зачісками та без, прямих та похилених, друкованих та рукописних, текстових та акцидентних, видовжених по вертикалі та розширених по горизонталі тощо. Відповідно до змісту тексту слова із головним значенням у повідомленні виділяються товстішим, контрастнішим або акцидентним накресленням. Для написання допоміжних чи менш значимих слів або фраз використовуються звичайні шрифти. З огляду на це шрифтова композиція стає цікавою та унікальною. Накреслення шрифту у професійному дизайні відображає зміст слова.

Зокрема, це виявляється у розумінні ієрархії композиції тексту. Головна інформація виділяється масштабом, насиченістю, формою літер тощо. Менш значима частина тексту не повинна виділятися більше за головну. Увага акцентується на більш виразній частині – першочерговій інформації. Потім згідно з правилами композиції розміщується інша частина текстового блоку.

Зміст слова може виражати не тільки накреслення, а й кернінг, перспектива, деформація та інші ефекти. Наприклад, курсивне накреслення зможе краще передати динаміку слова «швидкість», його синонімів та будь-яких інших слів, які за авторським задумом повинні асоціюватися із цим поняттям. Вдалий дизайн інтуїтивно зчитується відповідною цільовою аудиторією.

Колір фону – це одна із важливих візуальних частин. Фон зображення часто є *негативним простором*. У композиції часто використовується поняття «негативний простір», а також «пустий простір». Такий простір навколо об'єкта може використовуватися для художнього образу. Негативний простір не обов'язково має бути білим чи прозорим, він може мати певний колір чи текстуру.

У професійному дизайні негативний простір допомагає виділити позитивний простір, тобто простір, що заповнений об'єктами. Негативний простір утворює чіткі форми, які потрібно підпорядковувати правилу ієрархії, тобто використовувати великі, середні і малі пропорційні плями.

Колір фону зображення має естетичне та технічне значення для дизайну. Анімація зміни фону сильно впливає на формування враження від композиції. У більшості студентських анімаційних роликів фон був оформлений жовтим, сірим, білим та блакитним кольорами. Рідше були використані червоний, чорний, зелений та фіолетовий кольори. У 12,5% відеороликів фон був оформлений статичним зображенням із малюнком або текстурою. У 45,8% відеороликів був використаний градієнт, що зменшував яскравість. Ефектами в анімації називають шаблони рухової поведінки об'єкта. Таких шаблонів є дуже багато. Вони можуть класифікуватися за різними ознаками. Класифікація може відбуватися за їх функцією. Зокрема, це ефекти появи, руху, виходу із кадру. Вони також можуть безпосередньо класифікуватися за дією (наприклад, ефекти розмиття поділяються на розмиття у русі, розмиття по Гаусу, розмиття діафрагми та ін.). Є ефекти, які запрограмовані у програмних пакетах для редагування відео чи створення анімації. Ефекти можуть бути простими (ефект зміни позиції по вертикалі, горизонталі чи інших напрямках) та складними, які прописуються у програмі. Для складних ефектів дизайнери лише обирають потрібний шаблон. Прикладом складного ефекту є ефект «вибуху» зображення чи тексту, за якого об'єкт розділяється на шматки довільної форми, які рухаються від центру зображення до країв кадру. Складними ефектами називають також поєднання декількох простих ефектів, які для зручності використання були об'єднані у шаблон. Прикладом цього є такий ефект для тексту, у рамках якого відбувається анімація політерної появи слова із зміною непрозорості від 0% до 100% та зі зміною повороту навколо опорної точки від 90° до 0°.

Як було сказано раніше, контрастність текстових блоків є важливим фактором у створенні шрифтових композицій (Рис. 2). Важливою для анімаційної композиції є контрастність анімаційних ефектів, що застосовуються до шрифтових блоків.

Рис. 2. Стоп-кадр студентської роботи 2020 р.

Для створення цікавого візуального ряду анімація появи, руху, виходу з кадру та інші ефекти повинні бути різноманітними. Контрастними ефектами анімації можуть бути протилежні за значенням або різні за динамікою шаблони.

Анімація появи може спиратися на рух за заданою траєкторією – прямою чи кривою, або зміну масштабу об'єкта від малого до великого чи навпаки. Певні текстові блоки, що з'являються по черзі, можуть мати відмінний один від одного час появи. А поруч із статичними об'єктами вирізняються рухомі. Усі контрастні пари повинні бути підпорядковані загальній схемі, яка включає зав'язку, розвиток, кульмінацію та розв'язку твору.

Ближче до кульмінації відеоряду динаміка руху елементів прискорюється, а статичних елементів стає менше. Проте для створення більшого художнього впливу кульмінація анімаційної композиції повинна бути найбільш виразною з точки зору контрастності, тобто бути створеною із поєднаних шрифтових та анімаційних контрастних пар. Наприклад, текстовий блок світлого накреслення збільшується у масштабі, а поруч із ним товстий насичений напис, що заповнює увесь кадр, починає зменшуватися. Професійна кінетична типографіка створюється завдяки контролю над контрастністю шрифтового та анімаційного наповнення відеоряду.

Усього у дослідженні студентських робіт було проаналізовано 492 слова та 448 анімаційних ефектів. Серед них був виявлений 31 вид анімаційних ефектів. У 70% відеороликів кількість слів переважає кількість застосованих анімаційних ефектів. Ці ефекти ми вирішили класифікувати на ефекти появи у кадрі, зміни у кадрі, зміни положення камери, декоративні ефекти та ефекти виходу із кадру.

54,5% від усіх ефектів становлять ефекти появи в кадрі. Усього серед досліджуваного матеріалу було виявлено 12 ефектів появи. Найчастіше використовувався рух цілого слова чи фрази по горизонталі. Також часто використовувався рух цілого слова/фрази по осі у та поява без ефектів у разі зміни кадру.

Після анімації появи в кадрі текст може продовжувати рухатися. До 18% від усіх слів був застосований інший анімаційний ефект після анімації появи в кадрі. 21,7% становить рух тексту (текст при цьому не виходить за межі кадру). Усього серед досліджуваного матеріалу було виявлено 4 таких ефекти. Найчастіше використовувалася зміна розміру слова чи фрази. 5,4% від усіх ефектів складають ефекти руху камери. Усього серед досліджуваного матеріалу було виявлено 3 види ефектів руху камери (зокрема, рух по горизонталі або вертикалі, наближення чи віддалення точки зйомки, поворот на 90 градусів).

9,4% від усіх ефектів складають ефекти виходу тексту з кадру. Усього серед досліджуваного матеріалу було виявлено 6 таких ефектів. Найчастіше використовувався вихід цілого слова/фрази за межі кадру по вертикалі або по горизонталі. 7,1% від усіх ефектів становлять додаткові ефекти, які не впливають на появу чи рух тексту, але збагачують візуальний стиль. 40% досліджуваного матеріалу містять декоративні ефекти. Усього було виявлено декілька видів таких ефектів. Серед них найчастіше вживаними були такі: 1) ефект розмиття у русі; 2) ефект розмиття по Гаусу; ефект цифрового шуму, що полягає

у хаотичному русі окремих монохромних пікселів на видимій частині об'єкту. Лише у 30% досліджуваного матеріалу відбувається зміна фону протягом відтворення відео. Фон змінюється 2–3 рази у відеороликах, що тривають до 1 хв. Тривалість таких відеороликів перебуває в межах 0:0:28 с – 0:05:56 с. Музичний супровід виконаний у 85,7% відеороликів без вокальної партії та у 14,3% відеороликів із вокалом. Дослідники графічного дизайну зазначають: «У завдання типографіки входить уміння робити текст найбільш раціональним, зрозумілим, максимально забезпечувати легкість для читання, але разом з цим робити текст цікавим для читача, видовищним, гармонійним за загальною структурою» [3, с. 37].

Кінетична типографіка – це мистецтво, рухома типографіка, яка не потребує додавання ілюстрованого матеріалу чи навіть простих геометричних фігур. Оформлення тексту допомагає краще розкрити зміст слова та передати точнішу інформацію. Анімація може передавати зміст слова чи фрази. Анімація може розкривати зміст тексту, копіюючи реальні фізичні властивості об'єкта чи абстрактні властивості, зосереджуючись на асоціаціях. Наприклад, анімація слова «кернінг» може включати рух окремих букв по осі *x*, імітуючи збільшення та зменшення числового параметру справжнього кернінгу.

Абстрактні асоціації можуть пов'язуватися зі словом відповідно до його емоційного забарвлення, що може проявлятися у зміні кольору, масштабу, чіткості тощо. Часто використовуються спецефекти для посилення експресії. Поєднання якісно підібраного оформлення тексту та його виразної анімації дає можливість передачі більшого об'єму інформації, яка сприймається глядачем легше та швидше.

Під час дослідження було виявлено, що через більшу кількість можливостей сучасних програм та більший обсяг щоденного споживання аудіовізуального контенту користувачами мережі Інтернет тривалість кадру і самого відеоролику скорочується. Саме тому завдання сучасних дизайнерів та режисерів полягає в необхідності у значно коротший час зрозуміліше й ефективніше донести ідею, зміст і головну думку до глядача.

Припускається, що подальше порівняння результатів досліджень із сучасними прикладами виявить тенденції новітньої кінетичної типографіки, які орієнтовані на більш лаконічну передачу змісту слова чи фрази, на відміну від кінетичної типографіки ранніх років, у якій більше схилилися до створення гармонійної композиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Королькова А. Живая типографика. Москва: IndexMarket, 2007. 220 с.
2. Дядюх-Богатько Н.Й., Куць Я.Й. Шрифт в мультимедіа – перспективи розвитку. *Вісник ХДАМ. Серія «Дизайн, дизайн-освіта»*. 2013. № 1. С. 30–32. URL: <https://visnik.org/pdf/v2013-01-07-dyadyuh-bogatko.pdf>.
3. Ворохидин Н.Ю., Егоров Е.Б. Проблематика необходимости включения в элективный курс принципа модульной сетки в графическом дизайне : *Молодежь в науке и творчестве* : материалы междунар. науч. форума обучающихся (8 апреля 2020 г.) ; 6 ч. Ч. 2. Междунар. науч. практ. конф. «Изобразительное, декоративно-прикладное искусство и дизайн: традиции и современность» : сборник научных статей. Гельсінґер : ГГУ, 2020. С. 37–38. URL: <http://www.art-gzhel.ru/>.

Н. О. Стребиж, Н. Й. Дядюх-Богатько. Художественные особенности кинетической типографики в студенческих работах кафедры ГДИК УАП. – Статья.

Аннотація. Шрифты и типографика являются одними из форм графики, часто используемых во время коммуникативного процесса в дизайне с помощью цифровых технологий. Движение и анимация – это наиболее эффективные способы привлечения внимания зрителя. Однако кинетическая типографика – это мало исследованная учеными область цифрового искусства. Ее нужно исследовать более детально. Изучение ключевых аспектов интерактивных шрифтов улучшит качество современного цифрового искусства и поспособствует более высокому уровню понимания дизайна.

Ключевые слова: типографика, шрифт, анимация, интерактивные шрифты, кинетическая типографика.

N. Strebizh, N. Dyadyuh-Bogatko. Artistic features of kinetic typography in student works Department of Graphic Design and Book Art Ukrainian Academy of Printing. – Article.

Summary. Fonts and typography are one of useful forms of graphic during communication in design via digital culture. Motion or animation is most productive in achieving viewer attention. However, kinetic typography is still a little-studied field of digital art and needs to be studied in more detail. Exploring key aspects of interactive fonts will improve quality in contemporary digital art and contribute to a new level of design understanding.

Key words: Typography, font, animation, interactive fonts, kinetic typography.